

Písně: 196 (sl. 1 a 4), Ž 119 (odd. XXII, sl. 85-88), 366, 402 (sl. 1 a 9-15), 212 (sl. 1 a 4-5)

Introit: *Žalm* 132,14-16

Čtení: *Izajáš* 61,1-3 a 10-11

Poslání: *Lukáš* 24,46-49

Text kázání: *Efezským* 4,22-24

Odložte staré lidství, podle něhož jste dříve žili, poničené od ošidné žádostivosti, buďte obnoveni duchovní (proměnou) vaší myslí a oblecté nové lidství, stvořené podle Boha pravdivou spravedlností a přímostí.

Apoštol Pavel ve svých dopisech rád a opakovaně užíval některých obrazných vyjádření. Nad jedním z nich jsme se po Novém roce společně zamýšleli hned dvakrát: byl to průměr lidského života ke dvěma sportovním disciplínám – k běhu a k boxu (*Fp* 3,12-14; *I K* 9,22-27). V dnešním oddílu z *Epištoly Efezským* je to obraz „převlékání“, tedy výměny oděvu, která symbolizuje jakousi radikální proměnu lidské existence. Kámen úrazu ovšem spočívá v tom, že první, co se našinci v této souvislosti vybaví, je spíše negativní, nepřilíhající stránka tohoto obrazu.

„Podle kabátu se svět měří, / lhářům ve fraku, každý věří.“ Takto kdysi Werich s Voskovcem ironizovali ošidné moudro o tom, že „šaty dělají člověka“, podle něhož jejich hit meziválečného Osvobozeného divadla dostal své jméno. Se svým levicovým humanismem se tím zároveň trefovali i do pozlátka pokleslé pravicové image, kterou se člověk prostě nesmí nechat oblafnout.

Mou generaci po určitou dobu provázelo jiné okřídlené rčení – o převlékání kabátů. Zejména v žurnalistické češtině se ho možná až nadužívalo v devadesátých letech minulého století. Tedy v éře, kdy v sobě nejeden bývalý člen KSČ jako mávnutím kouzelného proutku objevil dosud neviditelné, ale o to nutkavější demokratické pudy a ruku v ruce s nimi většinou i netušené kapitalistické vlohy a zájmy. Tuto dobu sice odnesl čas. Ale střídání postojů jako fusekle z veřejného života nevymizelo a jen tak nevymizí. Nedělejme si iluze, ušetřena toho nebyla a není ani scéna církevní. Proto i sám Ježíš varuje své učedníky všech dob před nepravými proroky coby před vlky v rouše beránčím (srv. *Mt* 7,15). Když o někom tedy řekneme, že převlékl kabát, máme na mysli, že dotyčný mění své názory a postoje jen na oko – podle toho, jak se mu to právě hodí. Podle toho, jaká je zrovna situace, jaké zavládly poměry a podmínky. Proklamovaná vnitřní změna se ale nekoná, celé to zůstává jen na povrchu. Pouze jako zástěrka pro to, jak dosáhnout vlastních cílů a vypadat přitom před ostatními dobře. Od toho, kdo převlékne kabát i vícrát za život, pak žádnou vnitřní pravdivost a skutečnou proměnu nečekáme ani náhodou.

Apoštolovy verše z *Listu do Efezu*, jako by počítaly i s naší naježeností vůči tomu, když se povrchně přečtením dojmů ze zevnějšku. Jak to tedy mínil Pavel z Tarsu, když po svém parafrázoval ono prastaré „šaty dělají člověka“?

V *prvé řadě* nám nabízí: „Odložte si!“ Zní to skoro jako od hostitele, ke kterému jsme přišli na návštěvu a u něhož nějakou tu chvíli hodláme pobýt. *Apothesthai hymas ton palaion anthrópon*, dosl. „Odložte si starého člověka“. Shod'te ze sebe staré lidství a pověste ho do kouta na věšák. Tam je jeho místo. Tady a teď a dál už tento kabát neupotřebíte. Proč? Protože není elegantní – ani ležerně? Protože je tuctový a dobrý leda tak pro šedou myšku nebo pro charitu? Ne, toto není otázka vkusu. Je to podstatně horší: Protože je samá díra. To „staré lidství, podle něhož jste dříve žili, je *poničené*“, rozvíjí svůj obraz apoštol. Je obnošené, že by ho ani v sekáči nevzali. Nefunguje. Vaše *existence* je samá díra, samá záplata – zflikovaný život. Život, ten dobrý dar Boží, jste prošoupali na hadry.

Jak se to stalo? Jak to, že jste to nechali zajít tak daleko? Na to Pavel odpovídá: To „staré lidství, podle něhož jste dříve žili, je poničené *od ošidné žádostivosti* (řec. *epithymía*)“ (v. 22). Nenahlodal ho ani tak nevyhnutelný zub času, nýbrž to, k čemu jste ho užívali, nebo ještě spíš zneužívali. Prodírali jste se s ním houštinami – pralesem svých ambicí, džunglí svého pudu k sebeprosazení. A kabát prostě nevydržel ostré lokty nositele. Toho starého člověka rozedrala vaše chtivost mít – a ne být (jak by řekl Erich Fromm). V tomto momentu apoštol s naprostou samozřejmostí a lehkostí propojuje biblickou tradici s filosofickým myšlením antického světa. Židovské ucho zde nemohlo přeslechnout závěrečné přikázání Desatera: „Nepožádáš (v O': *ouk epithyméseis*) domu bližního svého. Nepožádáš manželky bližního svého, ani jeho služebníka, ani jeho otrokyně, ani jeho býka, ani jeho osla, vůbec ničeho, co patří tvému bližnímu“ (*Ex* 20,17). Helénistickou vzdělaností sycenému Efezanovi toto pak jen rezonovalo s důrazem stoiků nenechat vášně – a mezi nimi především žádostivost (řec. *epithymía*) – rozcupovat existenci na cáry.

Poté Pavel ve svém obrazném příměru dává prostor *druhé fázi*. Když člověk po výzvě „Odložte si!“ nezůstane jen u svrchníku a vezme ji z gruntu, zůstane nakonec i bez negližé. Jako by ta zpočátku poklidná návštěva nabrala obrátky a přešla do mejdanu v pokořilé fázi. „A všichni do naha!“ Jistě, zrovna apoštola Pavla z takovéto *hippie* rozvernosti podezírat netřeba. Mezi řádky ovšem nahotu na scénu opravdu uvádí. Člověk kompletně vysvlečený ze starého lidství je prostě jako Adam s Evou. Aby však nezůstalo zase jen u *starého* Adama a *staré* Evy, co nezvládají *nedychtit* po tom, být jako bohové, a hrají si na ně zas a znova a kupí chybu na chybu, musí se něco radikálně přenastavit. Tuto fázi podle *Listu Efezským* nelze přeskóčit: „Buďte obnoveni duchovní (proměnou) vaší mysli“ (v. 23). V oné vysvlečenosti, v oné nahotě je třeba pustit ke slovu Ducha. To Boží, co umí zadout a obalit suché kosti znovu masem. To Boží, co zas vdechuje život i armádám pohřbeným „v údolích stínu smrti“ (srv. *Ez 37,1-14*). To Boží, co zvládne přesměrovat dokonce i sebestřednou mysl a zdeviovaný rozum. Ano, „rozum“ – neboť to je nejvlastnější význam slova *nús*, které se na tomto místě objevuje v řeckém originálu. Pavel zde přitom jde ještě hlouběji nežli stoikové: rozumnost sama o sobě, rozumovost jen jaksi „od přírody“ nemůže být tou nejvyšší „ctností“, jak tvrdili oni, – ledaže by ji obnovil, překonfiguroval Duch Boží.

Na romantismu dětí květin apoštolů fakt, že neujížděl. Proto ve svém příměru nenechá obnovené bytí věčným naháčem, permanentním adamitou. *Za třetí* přichází na řadu jeho „Oblecté nové lidství!“ I v tomto případě umí štěpně skloubit židovskou tradici s helénistickou náboženskou obrazivostí. Kdo se v době císařského Říma nechal zasvětit do tzv. Ísidiných mystérií, dostával na znamení své iniciace tzv. roucho olympské – *chitón* samotných nebeských božstev. Ve vstupních verších na začátku dnešní bohoslužby jsme pak vyslechli Hospodinovo zaslíbení, že kněžím jeruzalémského chrámu On sám „dá za oděv spásu“ (*Ž 132,16*). Podobně i v prvním biblickém čtení prorok *Izajáš* děkoval: „Velmi se veselím z Hospodina, / má duše jása k chvále mého Boha, / neboť mě *oděl rouchem spásy, / zahalil mě pláštěm spravedlnosti*“ (*Iz 61,10*). Pavel tyto metafory jen rozvine: ten nebeský oděv spásy dostáváte na znamení vaší proměny, jako symbol transformace vašeho lidství.

Všimněme si, že podle *Izajáše* dostává ono roucho spásy člověk propouštěný ze zajetí (srv. *Iz 61,1*). Také v *Listu Efezským* je to, jako když se vězeň vrací z kriminálu na svobodu: svlékl mundúr trestance, dostává šanci zkusit to znovu a jinak a teď si konečně bude moci vydechnout v civilu. Ovšem civil, o kterém píše apoštol, vůbec není obnošený, ošoupaný, žádné hadry z druhé ruky. Dokonce ani žádná konfekce: šil ho krejčí podle střihu nejvybranějšího. „Oblecté nové lidství, stvořené podle Boha“, střižené k obrazu Božímu a k jeho slávě – už žádné díry na patě a na duši. Ono „poničené“ (řec. *ftheiromenon*) staré teď nahrazuje „(znovu)stvořené“ (řec. *ktisthenta*) jak ze žurnálu. Navíc z látky, nad kterou v galanterii jen zakrouť hlavou: „Oblecté nové lidství, stvořené podle Boha pravdivou spravedlností a přímostí“ (v. 24). Tam, kde „ošidná, podvodná žádostivost“ ničila, má nyní „pravdivá spravedlnost a přímost“ (znovu)tvořit.

Je to v lidských silách? Ani omylem. Apoštol zde totiž neapeluje na *naš* mravní výkon. Nejde mu o to mobilizovat *naše* ctnosti – *naši* spravedlnost a přímost. To by obzvlášť jemu (nejenom nám) podezřele zavánělo „převlékáním kabátů“. Protože krejčím, který ušil toho nového člověka, podle Pavla není nikdo jiný než sám Boží Syn. Ne my. To On stvořil pravdivou spravedlností a přímostí nového Adama. To On oblékl nový obraz Boží a nenechal ho rozedrat ničím ošidným. To on ho nevyměnil za žádný maskáčový převlečník, za žádné mimikry, i když by si tím třeba zachránil kůži. To On ho neprošustroval ani tehdy, když o jeho pozemské roucho metali los (srv. *Mk 15,24 + par.*). Proto apoštol v jiné své epištole napíše rovnou a bez obalu: „Noc pokročila, den se přiblížil. Odložme proto skutky tmy a oblecme se ve zbroj světla ... oblecme se v Pána Ježíše Krista!“ (*Ř 13,12.14*).

Amen.